

[DOR: 20.1001.1.24237558.1399.5.1.12.8](https://doi.org/10.24237/558.1399.5.1.12.8)

بررسی ابعاد فساد و ناهنجاری حاکم بر ورزش قهرمانی

سیاوش خداپرست^۱

وحید بخشعلی پور^۲

فاطمه منفرد فتیده^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی ابعاد فساد و ناهنجاری حاکم بر ورزش قهرمانی ایران انجام شد. روش پژوهش توصیفی-کاربردی بود که شامل؛ شناسایی فساد از نظر حوزه‌های مرتبط با ورزش قهرمانی و تعیین مؤلفه‌های فساد انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۵۰ نفر از تمامی مدیران فدراسیون و باشگاه‌های ورزشی، مربیان و بازیکنان باشگاه‌های لیگ حرفه‌ای، داوران بین‌المللی، اصحاب رسانه فعال در حوزه ورزش قهرمانی و برخی از کارشناسان ورزشی در بخش ورزش قهرمانی بودند. نمونه شامل ۱۵۰ نفر از افراد مذکور بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌های لازم از پرسشنامه محقق ساخته شامل ۴۶ سؤال در طیف ۶ درجه‌ای لیکرت استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۷ بعد و ۷ شکل فساد می‌باشد. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن و مدل‌سازی معادلات ساختاری از طریق نرم‌افزار SPSS^{۱۹} و PLS^{۲۳} تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که متغیرهای فرهنگی-اجتماعی اولویت اول و متغیرهای اقتصادی و سیاسی بالاترین تأثیر را در بعد فساد ورزشی داشتند. همچنین بالاترین رتبه شکل‌های فساد ورزشی مربوط به دوپینگ و تبانی و پایین‌ترین رتبه نیز به مصرف الکل و روابط نامشروع اختصاص داشت. با توجه به برآزش مطلوب مدل مفهومی فساد، اثرگذاری متغیرهای مورد بررسی خوب گزارش شد. همچنین با توجه به بالا بودن شدت ضرایب اثر عوامل فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی و سیاسی در پژوهش، می‌توان گفت که این بعد نقش بالایی در بروز فساد یا به عکس در پیشگیری از آن دارند و می‌تواند مقدم بر سایر ابعاد در کانون توجهات ورزش در سطوح قهرمانی کشور قرار گیرند.

کلید واژه‌ها: ابعاد فساد، اشکال فساد، ناهنجاری‌های حاکم، ورزش قهرمانی.

1. گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران

2. آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما سیاهکل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان، سیاهکل، ایران (نویسنده مسئول)

vahidbakhshalipour@yahoo.com

3. کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی مهرآستان، آستانه اشرفیه، ایران

Investigating and Analyzing the Corruption and Abnormals Components of Iranian Championship Sport

S. Khodaparst¹

V. Bakhshalipour²

F. Monfared fateede³

Abstract

The aim of this study was to investigate the dimensions of corruption and anomalies in Iranian championship sports. The research method was descriptive-applied which was mixed and in two stages including; corruption was identified in terms of areas related to championship sports and the components of corruption. The statistical population of the study included all 250 managers of federations and sports clubs, coaches and players of professional league clubs, international referees, members of the media active in the field of championship sports and some sports experts in the championship sports sector. The research sample consisted of 150 people who were selected by available sampling method. A researcher-made questionnaire consisting of 46 questions in a 6-point Likert scale among championship sport stakeholders was used to collect the required data. data were analyzed using Spearman correlation coefficient and structural equation modeling using SPSS19 and PLS23 software. Findings showed that socio-cultural variables had the first priority and economic and political variables had the highest impact on sports corruption. Also, the highest rank of sports corruption forms was related to doping and collusion and the lowest rank was related to alcohol consumption and illicit relations. Due to the favorable fit of the conceptual model of corruption, the effectiveness of the studied variables was reported to be good. Also, due to the high intensity of the coefficients of the effect of cultural, social, economic and political factors in the research, it can be said that this dimension has a high role in corruption or vice versa in its prevention and can precede other dimensions in the center.

Keywords: Dimensions of sports corruption, forms of sports corruption, sports anomalies, championship sports.

---

1. Department of Physical Education and Sport Science, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Guilan, Lahijan, Iran

2. Sama technical and vocational training college, Islamic Azad University, Lahijan Branch, Siyahkal, Iran (Responsible author) vahidbakhshalipour@yahoo.com

3. Mehrastan Higher Education Institute, Astaneh Ashrafieh, Iran

مقدمه

از آن جا که درمان هر بیماری مستلزم شناخت دقیق آن است، اگر فرآیند مبارزه با فساد ورزشی را شامل مراحل تشخیص بیماری و سپس پیشگیری و درمان آن بدانیم، اهمیت و ضرورت انجام مطالعه‌های آسیب شناسانه برای تدوین سیاست‌ها و راهبردهایی منطبق بر شرایط داخلی و بومی، کاملاً آشکار خواهد بود (کوشکی و همکاران، ۲۰۲۰). فساد ورزشی یک نیروی یکپارچه و متمرکز نیست که بتوان آن را با نگاهی سطحی و یکسونگر نگریت و به وسیله راه‌حلی تک‌بعدی کنترل کرد، بلکه مستلزم استفاده از رهیافتی کلی‌نگر و چندبعدی است (قنبری و همکاران، ۲۰۱۹). فساد ورزشی در کشورهای مختلف و حتی بین بخش‌های درونی هر کشور متفاوت است. کشورها تلاش دارند با نگاهی کل‌نگر، همه‌سونگر و نظام‌مند، شرایط و موقعیت کنونی را تحلیل و با تکیه بر توانمندی‌ها به مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسایل در مورد فساد پاسخ مؤثر و مناسب بدهند. قبل از این که شخصی بتواند الگویی قابل قبولی برای مقابله با فساد را ارائه دهد، باید محیطی را که در آن فساد رخ می‌دهد و عوامل مؤثر بر آن را بشناسد (شفیعی و افروزه، ۲۰۱۸). تشخیص این که چه چیزی فساد تلقی می‌شود امری کلیدی برای هرگونه برنامه موفق و جامع مقابله با فساد می‌باشد.

در دهه‌های اخیر ظاهراً این رفتار بیشتر به امری عادی تبدیل شده است. با توجه به تنوع زیاد فعالیت‌ها در زمینه ورزش، تنوع موارد زیادی از فساد را نیز می‌توان مشاهده کرد و برای به‌دست آوردن نتیجه مطلوب به دنبال فسادهای مختلف هستند. باید اشاره نمود که تعریف فساد در ورزش نیز دشواری مضاعفی در پی دارد، زیرا با وجود این که ورزش

بین‌المللی می‌باشد، اما در برخی موارد فعالیت‌هایی که به عنوان فساد در ورزش تلقی می‌شوند، بستگی به نوع ساختار جامعه بررسی کننده دارد. گورس و چادویک (۲۰۱۰) در تعریف فساد در ورزش آن را شامل هر گونه فعالیت غیرقانونی یا غیراخلاقی دانستند که به صورت عمدی نتیجه مسابقه ورزشی را به سود یک یا گروهی منحرف سازد. همچنین ماینینگ (۲۰۰۵) نیز در تعریفی از فساد ورزشی بیان می‌کند که فساد ممکن است به صورت رفتار ورزشکاران که از رسیدن به سطح عملکرد مطلوب برای رسیدن به پیروزی در رقابت به طور معمول خودداری کنند، تلقی شود، همچنین رفتاری و یا اقدامی آگاهانه که توسط مقامات ورزشی به نفع خود یا گروهی به شیوه‌ای در تضاد با اهداف و ارزش‌های اخلاقی مربوط به باشگاه، انجمن و در کل ورزش‌های رقابتی می‌باشد، صورت می‌گیرد. در مطالعات صورت گرفته در مورد، عوامل بروز فساد بیان شده که برخی از آن‌ها ریشه‌های تاریخی دارند و برخی دیگر، از متغیرهای معاصر نشأت می‌گیرد. علاوه بر دیدگاه‌های نظری و رویکردهای تئوریک، مطالعات متعددی در جهت شناسایی عوامل مؤثر بر فساد در سطح مختلف انجام شده است. نجفی و همکاران، (۱۳۹۱) در بررسی عوامل مؤثر بر بروز فساد اداری در فدراسیون فوتبال نشان دادند که عوامل فرهنگی بیشترین نقش را در بروز در گسترش فساد اداری دارند و در بین روش‌های مختلف کنترل فساد اداری نیز خصوصی‌سازی به عنوان مهم‌ترین روش کنترل شناخته شد. رزم‌آرا و همکاران (۱۳۹۴) نیز شرایط اقتصادی را بیشترین و ویژگی‌های فردی کارکنان کمترین تأثیر را در بروز و گسترش فساد اداری بیان کردند. همچنین در کشورهایی مانند ایتالیا که همیشه با مافیا توأم می‌باشد نیز لاوی و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی نشان دادند که فساد در اقتصاد این کشور همیشه موجب کاهش رشد در بلندمدت شده است، اگرچه در کوتاه

مدت تأثیر قابل ملاحظه‌ای را نشان ندهد. بسیاری از مطالعات در زمینه عوامل مؤثر بر فساد به نقش قدرت، نقص یا ضعف نهادهای قانونی و نظارت ناکافی اشاره دارد. این واقعیت را نمی‌توان انکار کرد که برای ارائه راهبردهای ضد فساد در هر کشوری باید مؤلفه‌های بروز فساد با توجه به شرایط خاص آن کشور مورد بررسی و شناسایی قرار گیرد. زیرا بدون در نظر گرفتن این شرایط نمی‌توان انتظار تحقق نتایج مطلوب را داشت. همچنین ابراهیم و همکاران (۲۰۱۵) مبارزه با فساد را، از طریق شناسایی موارد فسادزا مقدم بر تدوین راهبردهای هر سازمان می‌دانند.

از سوی دیگر، طبقه‌بندی‌های مختلفی برای پدیده فساد وجود دارد. برخی از صاحب‌نظران، فساد را به دو دسته تصادفی و عمدی، برخی به فساد فردی و گروهی؛ برخی به فساد کلان و خرد و برخی به فساد سیاسی، اداری، انتخاباتی، مالی و قانونی تقسیم می‌کنند (نودهی و همکاران، ۲۰۱۹). از مهم‌ترین عوامل بازدارنده رشد اقتصادی و ایجاد ناپایداری سیاسی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، فساد اقتصادی است. همسو با افزایش نگرانی‌های جامعه جهانی، میزان گسترده‌ای از مطالعات نیز معضل فساد را محور پژوهش‌های خود قرار داده‌اند که از نتایج آن‌ها در خصوص نقش برخی عوامل نظیر اندازه دولت بر سطح فساد می‌توان به دو نمونه اشاره کرد. لاپورتا و همکاران (۱۹۹۹) به این نتیجه دست یافتند که دولت‌های بزرگ به دلیل توانایی بیشتر در کنترل و توازن عملکرد نهادها دارای فساد کمتری هستند. در طرف مقابل، رزاکرم (۱۹۹۹) بیان می‌کند که در کشورهای بزرگ به دلیل وجود بوروکراسی بیشتر، امکان افزایش سطح فساد نیز بیشتر است. بنابراین، صرفاً بزرگ یا کوچک بودن اندازه دولت نمی‌تواند عامل تعیین‌کننده‌ای در افزایش یا کاهش فساد باشد و عوامل دیگری از جمله دموکراسی می‌تواند میزان تأثیر

اندازه دولت بر افزایش یا کاهش فساد را مشخص کند. رفتار فسادآمیز یا فعالیت‌های فسادآمیزی که در مرحله تهیه بودجه صورت می‌گیرد (یعنی در مرحله‌ای که تصمیم‌های سیاسی حاکم است) را فساد سیاسی گویند. طبق تعاریف ارائه شده از فساد می‌توان چنین نتیجه گرفت فساد اخلاقی یعنی انجام رفتاری خلاف اخلاق و عرف حاکم بر جامعه. فساد اخلاقی نیز مصادیق متعددی از جمله استفاده از مواد مخدر، داشتن روابط نامشروع، استفاده از مشروبات الکلی و غیره دارد (فروتیر و همکاران، ۲۰۱۴).

به نظر می‌رسد که ورزش قهرمانی نیز از ابعاد فساد در امان نیست. چرا که محققان متعددی چالش‌های این سطح از ورزش کشور را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. مثلاً راسخ و همکاران (۱۳۹۴) به طراحی و تدوین نظام جامع ورزش حرفه‌ای کشور پرداختند و بیان کردند که توسعه ورزش حرفه‌ای در کشورمان نیازمند چشم‌اندازی بلندمدت است. از آنجایی که به ورزش حرفه‌ای می‌توان جهت کسب درآمد و درآمدزایی توجه کرد، همچنین تلاش برای بهبود و استفاده مؤثر و کارآمد از منابع گوناگون چون نیروی انسانی، سرمایه، مواد، انرژی و اطلاعات، هدف تمامی مدیران سازمان‌های اقتصادی، صنعتی و موسسات خدماتی است و از آنجائیکه یکی از اهداف اصلی باشگاه‌ها و مؤسساتی که به ورزش حرفه‌ای می‌پردازند کسب سود و درآمد است لذا از باشگاه‌ها و مؤسسات می‌توان به‌عنوان سازمان‌های اقتصادی و تأثیرگذار بر اقتصاد کشور یاد کرد (کواک و همکاران، ۲۰۱۴). در کشور اسلامی ایران، به دلیل برخورداری از فرهنگ اصیل و ریشه‌دار اسلامی، هرگونه کج‌روی اداری، امری ضدارزش تلقی می‌شود. انقلاب اسلامی، با این نگرش که حرکت‌های ضداخلاقی و ضدانسانی را از جامعه حذف کند، به بار نشسته است. با وجود این و پس از گذشت بیش از سه دهه، هنوز هم در نظام اداری کشور، با کشف گروه‌ها و

باندهای گوناگون سوء استفاده کننده از اموال عمومی مواجه می‌شویم. در شرایطی که رشد و نمو این معضلات، مغایر با معیارها و ارزش‌هایی است که انقلاب اسلامی، با اتکا به آن‌ها به پیروزی رسیده است، وجود این تضادها، از دلایل مهمی است که بررسی و واکاوی بیشتر در زمینه عوامل ایجاد سازمان‌های ورزشی در دوره عمر خود به ناگزیر آن را تجربه می‌کنند (علیدوست و همکاران، ۲۰۱۴). همچنین علی‌رغم وجود ورزشکاران حرفه‌ای بسیار و وجود زیرساخت‌های علمی و تجربی در ورزش‌های مختلف، ابعاد وسیع و متفاوتی از فساد در ورزش حرفه‌ای کشور دیده می‌شود که بررسی این مساله از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سوی دیگر با توجه به اینکه تحقیقات در این زمینه در ایران بسیار ناچیز است، نیاز به پژوهش گسترده و جامع در سطح کشور در جوانب مختلف احساس می‌شود. بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که ابعاد فساد و ناهنجاری‌ها به چه شکلی در ورزش قهرمانی بروز پیدا می‌کند؟

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر توصیفی-کاربردی بود که شامل؛ شناسایی فساد از نظر حوزه‌های مرتبط با ورزش قهرمانی و تعیین مؤلفه‌های فساد به روش کمی انجام شد. بر همین اساس ابتدا ضمن مطالعه مقالات علمی متعدد مرتبط با موضوع پژوهش و مصاحبه با اساتید مدیریت ورزشی و جامعه‌شناسی ورزش، به تهیه فهرستی از مرتبط‌ترین و شناخته‌شده‌ترین متغیرهای مطرح در زمینه فساد در ورزش قهرمانی جهان و کشور که بیشترین تکرار و تأکید را در مقالات داشته پرداخته و پس از دریافت نظر کارشناسی اساتید رشته مدیریت ورزشی و افراد متخصص در حوزه ورزش قهرمانی، به منظور جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه پژوهش طراحی گردید. سعی شده است تا در تدوین پرسشنامه ابعاد مختلف سیاسی،

شرایط فرهنگی و اجتماعی هم‌خوانی با جامعه ایران مدنظر قرار گیرد. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته شامل ۴۶ سؤال در طیف ۶ درجه‌ای لیکرت در بین ذینفعان ورزش قهرمانی استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۷ بعد فساد (شامل؛ اقتصادی و سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، قانونی و حقوقی، ساختاری و مدیریتی، آموزشی و تربیتی، رفتاری و اخلاقی، رسانه‌ای و ارتباطی) و ۷ شکل فساد (شامل؛ دوپینگ، تبانی، مصرف مواد مخدر، تحصیل مال از طریق نامشروع، رواج خرافه‌گرایی از جمله سحر و جادو، مصرف الکل، روابط نامشروع) می‌باشد. برای تعیین روایی محتوایی پرسشنامه‌ها، از نظرهای تعداد ۱۰ نفر از اساتید و دانشجویان دکتری مدیریت ورزشی استفاده شد. همچنین برای تعیین پایایی آن نیز از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب مربوطه ۰/۸۳ به دست آمد. از سوی دیگر داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری مدل‌سازی معادلات ساختاری و روش حداقل مربعات جزئی و از طریق نرم‌افزار SPSS۱۹ و PLS۲۳ تجزیه و تحلیل شد.

نتایج

نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف نشان داد سطح معناداری تمام مؤلفه‌ها کمتر از $\alpha=0/05$ بود که نشانگر غیرنرمال بودن توزیع داده‌ها بود. بنابراین برای بررسی وضعیت ارتباط فرضیه‌های آماری استفاده از همبستگی اسپیرمن و روش مدل معادلات ساختاری مجاز شمرده شد.

جدول ۱: روایی واگرا، ماتریس فوردل و لارکر

سازه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸

رفتاری و اخلاقی	۰/۸۱۶						
فساد	۰/۶۴۲	۰/۸۵۵					
فرهنگی و اجتماعی	۰/۵۴۴	۰/۴۸۴	۰/۸۰۵				
اقتصادی و سیاسی	۰/۷۰۱	۰/۷۴۵	۰/۴۷۹	۰/۸۸۳			
قانونی و حقوقی	۰/۴۵۴	۰/۵۶۵	۰/۲۹۱	۰/۶۱۶	۰/۸۶۹		
ساختاری و مدیریتی	۰/۶۳۴	۰/۷۰۵	۰/۵۱۳	۰/۸۳۸	۰/۵۸۴	۰/۸۶۸	
آموزشی و تربیتی	۰/۶۵۴	۰/۶۹۶	۰/۵۲۶	۰/۷۲۵	۰/۵۸۲	۰/۶۶۳	۰/۷۹۶
رسانه‌ای و ارتباطی	۰/۶۰۹	۰/۷۶۰	۰/۴۶۳	۰/۸۲۷	۰/۵۳۰	۰/۷۲۹	۰/۸۲۷

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در پژوهش که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان آن‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند، بیشتر است. از این رو می‌توان اظهار داشت که در تحقیق، متغیرها (متغیرهای مکنون) در مدل، تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با متغیرهای دیگر، به بیان دیگر، روایی و اگرایی مدل در حد مناسبی است.

جدول ۲: رتبه‌بندی مؤلفه‌های فساد در ورزش قهرمانی

مؤلفه‌های فساد	ضریب مسیر
فرهنگی و اجتماعی	۰/۹۳۲
اقتصادی و سیاسی	۰/۸۵۱
ساختاری و مدیریتی	۰/۷۵۵
حقوقی و قانونی	۰/۷۵۲
آموزشی و تربیتی	۰/۷۴۲

۰/۷۱۹	رفتاری و اخلاقی
۰/۶۶۰	رسانه‌ای - ارتباطی

بر اساس نتایج ضریب مسیر در جدول ۲ می‌توان میزان اولویت و شدت مؤلفه‌های مؤثر بر فساد در ورزش قهرمانی را شناسایی و بررسی کرد. همانطور که مشاهده می‌شود در رابطه با مؤلفه‌های فساد اولویت اول با مؤلفه فرهنگی و اجتماعی و اولویت آخر نیز با مؤلفه رسانه‌ای - ارتباطی است.

جدول ۳: رتبه‌بندی اشکال فساد در ورزش قهرمانی

ضریب مسیر	اشکال فساد
۰/۸۸۳	دوپینگ
۰/۸۶۲	تبانی
۰/۸۳۰	مصرف مواد مخدر
۰/۸۲۰	تحصیل مال از طریق نامشروع
۰/۸۱۷	رواج خرافه‌گرایی از جمله سحر و جادو
۰/۷۶۸	مصرف الکل
۰/۷۳۷	روابط نامشروع

بر اساس نتایج ضریب مسیر در جدول ۳ می‌توان میزان اولویت و شدت شکل فساد در ورزش قهرمانی را شناسایی و بررسی کرد. همانطور که مشاهده می‌شود در رابطه با اشکال فساد اولویت اول با دوپینگ و اولویت آخر نیز با روابط نامشروع است.

جدول ۴: نتایج فرضیه‌های پژوهش بر اساس ضریب مسیر و آزمون t-value

فرضیه‌ها	ضریب مسیر	t-value	معناداری

تأیید	۳۶/۳۱۰	۰/۸۵۱	فساد-اقتصادی سیاسی
تأیید	۲۰/۲۶۳	۰/۹۳۲	فساد-فرهنگی و اجتماعی
تأیید	۲۹/۹۶۸	۰/۷۵۵	فساد-ساختاری و مدیریتی
تأیید	۱۷/۲۴۶	۰/۷۴۲	فساد-آموزشی و تربیتی
تأیید	۲۰/۲۴۸	۰/۷۱۹	فساد-رفتاری و اخلاقی
تأیید	۱۹/۵۶۷	۰/۷۵۲	فساد-حقوقی و قانونی
تأیید	۲۱/۶۷۷	۰/۶۶۰	فساد-رسانه ای و ارتباطی

نتایج جدول ۴ نشان داد؛

- مؤلفه اقتصادی و سیاسی یا ضریب مسیر ۰/۸۵۱ و با آماره معنی داری t-value برابر با ۳۶/۳۱۰، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می کند.

- مؤلفه فرهنگی و اجتماعی یا ضریب مسیر ۰/۹۳۲ و با آماره معنی داری t-value برابر با ۲۰/۲۶۳، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می کند.

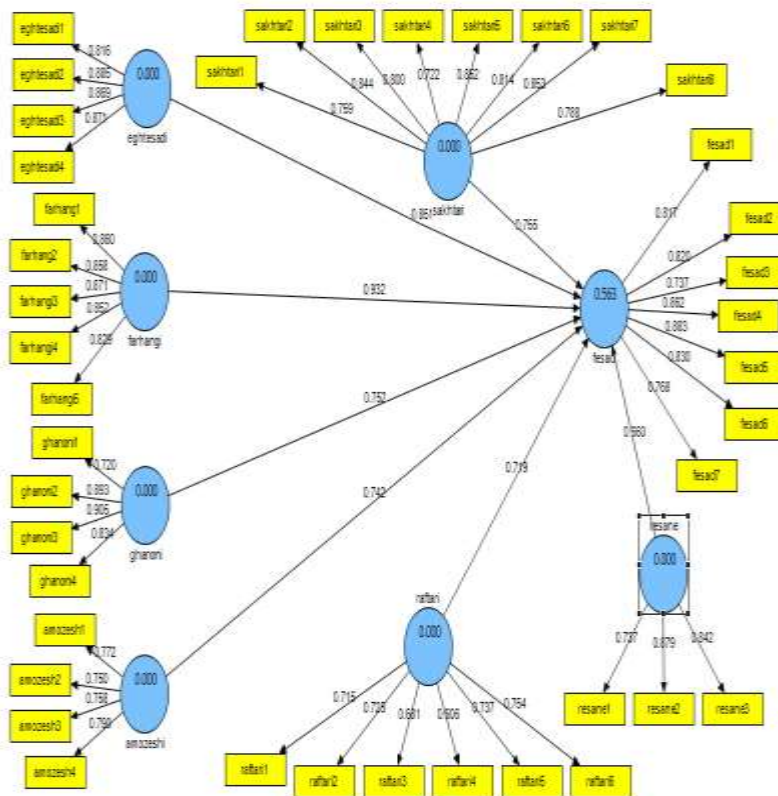
- مؤلفه ساختاری و مدیریتی یا ضریب مسیر ۰/۷۵۵ و با آماره معنی داری t-value برابر با ۲۹/۹۶۸، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می کند.

- مؤلفه آموزشی و تربیتی یا ضریب مسیر ۰/۷۴۲ و با آماره معنی داری t-value برابر با ۱۷/۲۴۶، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می کند. مؤلفه رفتاری و اخلاقی یا ضریب مسیر ۰/۷۱۹ و با آماره معنی داری t-value برابر با ۲۰/۲۴۸، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می کند.

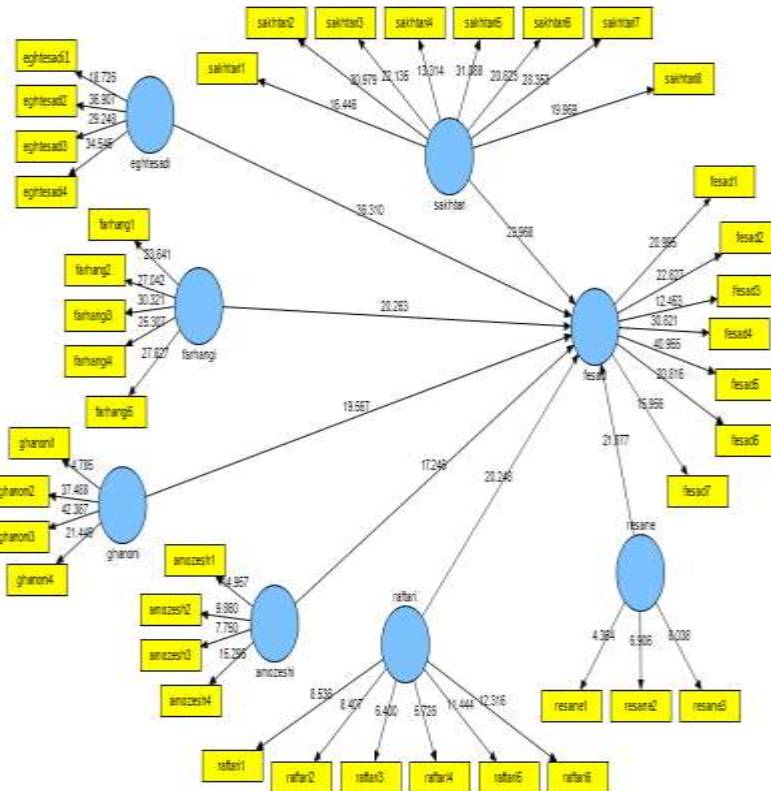
- مؤلفه حقوقی و قانونی یا ضریب مسیر ۰/۷۵۲ و با آماره معنی داری t-value برابر با

۱۹/۵۶۷، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می‌کند.

- مؤلفه رسانه‌ای و ارتباطی با ضریب مسیر ۰/۶۶۰ و با آماره معنی‌داری t-value برابر با ۲۱/۶۷۷، فساد در ورزش قهرمانی را تبیین می‌کند.

شکل ۱: بارهای عاملی حاصل از اجرای مدل اندازه‌گیری

شکل ۲: ضریب معناداری (t-values) روابط هر یک از عوامل اصلی با یکدیگر و با زیرعواملها بعد از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به برازش مدل ساختاری پژوهش می‌رسد. در بخش مدل ساختاری بر خلاف مدل‌های اندازه‌گیری، به سؤالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها متغیرهای پنهان همراه با روابط میان آنها بررسی می‌گردد. ضمن اینکه در پژوهش حاضر از پرکاربردترین معیارها برای برازش مدل ساختاری استفاده شده است. این معیارها عبارت از؛ ضریب معنادار (t-values)، ضریب تعیین (R^2) و ضریب قدرت پیش‌بینی (Q^2) است. همچنین برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش

از چندین معیار استفاده شد که اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معنی‌داری t یا همان مقادیر t -values می‌باشد که فقط صحت رابطه را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین متغیرها را نمی‌توان با آن سنجید. در شکل ۲ مدل مربوط به مقادیر t -values ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی ابعاد فساد و ناهنجاری حاکم بر ورزش قهرمانی انجام شد. فساد ورزشی در کشورهای مختلف و حتی بین بخش‌های درونی هر کشور متفاوت است. کشورها تلاش دارند با نگاهی کل‌نگر، همه‌سونگر و نظام‌مند، شرایط و موقعیت کنونی را تحلیل و با تکیه بر توانمندی‌ها به مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسایل در مورد فساد پاسخ مؤثر و مناسب بدهند. مطالعات صورت گرفته در این زمینه می‌تواند ضمن شناسایی ابعاد و شکل‌های مختلف فساد ورزشی، راهکارهای عملی و کاربردی را برای مقابله با فساد ورزشی در اختیار تصمیم‌گیران حوزه ورزش قرار دهد.

در بخش بررسی مدل مهم‌ترین اولویت متغیر فرهنگی و اجتماعی که با بررسی‌های پژوهش عیدی‌پور و همکاران (۱۳۹۹)، نودهی و همکاران (۱۳۹۸)، علی‌دوست و همکاران (۱۳۹۳) و نجفی و همکاران (۱۳۹۱) در یک راستا قرار می‌گیرد. بسیاری از مردم جامعه به توانایی دولت و بخش قضایی برای محو فساد باور و اعتماد ندارند. برای کشف هرگونه فساد و عوامل آن به همکاری مردم نیاز است و برای جلب همکاری مردم باید اعتماد مردم را جلب نمود. تمام فعالیت‌های نهادها و مقامات اداری و دولتی باید به صورت شفاف برای مردم بازگو شود و رسانه‌ها اجازه داشته باشند که بدون ترس و دلهره به سؤالات خود از

مقامات و ادارات دولتی جواب دریافت نموده و به مردم گزارش دهند. ضعف باورهای اخلاقی و ارزش‌های انسانی، کاهش سطح وجدان‌کاری و انضباط اجتماعی در جامعه، بالا رفتن فردگرایی، ناهماهنگی میان ارزش‌ها و راه‌های دستیابی به آن‌ها، چیرگی روابط بر ضوابط، ضعف فرهنگ سازمانی در میان مدیران و کارمندان، وجود فرهنگ وفاداری درون سازمانی، گسترش و استمرار فساد و ضعف کنترل اجتماعی همگی از معضلات یک جامعه است که خواه ناخواه از جامعه به باشگاه‌ها و سطح ورزش قهرمانی و سازمان‌های مربوطه منتقل و موجب آلودگی و فساد می‌گردد. در جوامع فردگرا، مردم به فکر خود و منافع خود هستند و خود را مستقل و بی‌نیاز از گروه می‌دانند و منافع فردی، مهم‌ترین و قوی‌ترین انگیزه برای ایجاد یک فساد درون سازمانی و برون سازمانی است.

متغیر اقتصادی و سیاسی نیز از اولویت‌های دیگری بود که با تحقیقات افضلی (۱۳۹۱)، کواک و همکاران (۲۰۱۴)، ماینینگ (۲۰۰۵) همراستا می‌باشد. در برخی موارد وجود دستمزدهای بالا، افزایش و رشد اقتصادی در کشورها توانسته است از میزان فساد بکاهد و در همین راستا وجود فقر و یا ضعف بنیه اقتصادی برخی بازیکنان منجر به تبانی و شرط‌بندی‌های خلاف شده است. به هر حال شاید نتوان نسخه یکسانی را برای هر باشگاه و یا هر فرد برای مقوله اقتصادی پیشنهاد کرد چرا که پیشینه فرهنگی و اخلاقی هر فرد می‌تواند متفاوت با دیگری باشد ولی باید به رعایت استانداردهای اقتصادی همت گماشت. سیاست‌های تمرکزگرایی که در دولت‌ها می‌تواند موجب فساد گردد، باعث فساد در هر پدیده دیگری از جمله فساد در ورزش خواهد شد. فورکونی و گوی (۲۰۱۳) نیز اشاره کرده است که نقش سیاست‌های لیبرال‌های ورزش در برابر گروه‌های مافیای ورزش ایتالیا،

تنها با فرایند اصلاحی ورزش می‌تواند به ابزار سیاست ضدمافیا تبدیل شود، پس اگر ورزش در سطح قهرمانی که با گردش مالی و قدرت بالایی همراه است، به سمت سیاست و سیاسیون سوق پیدا کند نه تنها مورد سوءاستفاده دولتی‌ها قرار خواهد گرفت، بلکه برای فرار از محرومیت‌های بین‌المللی مجبور به سندسازی‌های گسترده در ورزش خواهیم شد که همه این‌ها خود نمونه‌ای از فساد سازمان یافته به شمار می‌آید (ماسترز، ۲۰۱۵). اقتصاد در همه سطوح می‌تواند بر بروز فساد تأثیرگذار باشد و خطرات فساد فقط جنبه مالی و اقتصادی را هدف نمی‌گیرد بلکه ابعاد مختلف روانی و اجتماعی و فرهنگی جامعه تحت تأثیر فساد جاری در اقتصاد کشور قرار می‌گیرد، که به سادگی قابل جبران نیستند (رضایی و همکاران، ۲۰۱۹). فساد اقتصادی باعث بروز تبعیض در جامعه، نابرابری بین طبقات جامعه می‌شود که این اتفاقات انگیزه و امید به آینده را در دل افرادی که سال‌ها کار سالم انجام داده‌اند از بین می‌برد. با توجه با عدم ثبات اقتصادی در ایران و وجود تورم و تحریم‌هایی که امروزه بر جامعه وارد شده است و در نهایت وجود باندها در اقتصاد، رابطه معنی‌داری بین اقتصاد و بروز فساد وجود دارد، چرا که این عوامل و فشارهای اقتصادی زمینه بروز فساد را به وجود می‌آورد (حسینی، کریمی، عزیزی، ۲۰۱۸).

متغیر ساختاری - مدیریتی از اولویت‌های بعدی بود که این تحقیق با نتایج پژوهش‌های اعلامی فر و همکاران (۱۳۹۹)، رضایی و همکاران (۱۳۹۸) و راسخ و همکاران (۱۳۹۴) هم راستا می‌باشد. ساختار هر سازمانی در هر صورتی ضدفساد است که علاوه بر فرهنگ سازمانی خاص آن بتواند، ساختاری تو در تو را برای اعمال نظارت مستقیم و غیرمستقیم فراهم کند. باید توجه کرد که حجم دولت و نهادهای دولتی بسیار بزرگتر از ضرورت آن

است و به نظر می‌رسد که بهتر است حجم دولت و نهادهای دولتی با شیوه‌های مختلف کوچک شود و بدنه‌های غیرضروری هر نهاد از تشکیلاتش حذف شود و نهادهای موازی ادغام شوند. جهت نظارت فساد اداری یک نهاد قوی و مقتدر کافی است و تعدد دستگاه نظارتی فساد انگیز است. با سیستمی کردن امور نیز ارتباط مستقیم مردم با مسئولین کم‌تر خواهد شد که به جلوگیری از اتلاف وقت و در نتیجه تمرکز بیشتر دستگاه‌های نظارتی منجر می‌گردد. به علاوه، بخش خصوصی گسترش یابد. اعمال اصلاحات در سازمان‌های دولتی نیازمند اصلاح و بهبود تشکیلات سازمان‌ها، بهبود نظام بودجه‌ریزی، مدیریت مالی مؤثر و نظام مالیاتی کارآمد می‌باشد.

با توجه به تفاوت فرهنگی افراد که در هر سازمان وجود دارد، برخی محققان به مقوله آموزش جهت کاهش زمینه‌های فساد اشاره کرده‌اند. از آنجا که از آموزش به عنوان زیر ساخت توسعه نام برده شده است، در واقع تحقیقات نشان می‌دهد که بیشتر انحرافات اخلاقی و بزهکاری‌های رفتاری در بزرگسالان نتیجه عدم تربیت و برخورد صحیح والدین در دوران اولیه رشد و آغاز سال‌های زندگی است. در تمام کشورها به ویژه کشورهای توسعه‌یافته، برای پست‌های اداری و سازمانی، شرایط احراز معرفی می‌گردد که انتخاب و انتصاب افراد بر مبنای آن شرایط صورت می‌گیرد. در محتوای شرایط احراز موقعیت‌های اداری و دولتی، بخشی به ویژگی‌های شخصیتی مدیر اختصاص داده شده است. علت آن نیز به اهمیت و نقش ویژگی‌های شخصیتی مدیران و کارکنان در رفتارهای سازمانی بر می‌گردد که از خود نشان می‌دهند. چنانچه بر مبنای رفیق‌بازی یا رشوه، فردی برای پستی انتخاب شده است که شرایط آن را نداشته، در اینجا بروز فساد، اجتناب‌ناپذیر است. در

باشگاه‌های ورزشی نیز بیشتر ورزشکاران به علت صرف وقت زیاد نتوانسته‌اند از تربیت‌های خانوادگی خود بهره‌ی لازم را ببرند و باشگاه وظیفه دارد با استفاده از آکادمی‌هایی که در اختیار دارد از همان اوایل کودکی روح پادکدستی و جوانمردی را در کنار مهارت‌های ورزشی به آنان بیاموزد.

باید گفت هم بی‌اخلاقی باعث فساد می‌گردد و هم فساد می‌تواند ترویج بی‌اخلاقی نماید. نگاه منفی مردم به مسئولین باعث از بین رفتن مناسبات اجتماعی سازمان‌ها و در سطح کلانتر مناسبات ملی می‌شود. ترویج اختلاس و ارتشاء، تباهی برای سازمان‌ها به بار می‌آورد. بنابراین ورزش از جمله ورزش قهرمانی که هویت کشور است، به عنوان جزیی از جامعه ایران باید با تمام قدرت خود را از آلودگی‌ها پاک کند، چرا که خود فساد نیز باعث فساد مجدد می‌گردد و در نتیجه قبح زدایی از این مقوله شوم بدترین فرهنگ را در ورزش کشور ترویج خواهد داد.

نقش رسانه‌ها در فساد در واقع نقشی دوسویه است که هم می‌تواند تسهیل‌کننده و هم نقش یک مبارز و افشاگر تمام عیار را بازی کند. از این رو و در بسیاری از کشورها از رسانه‌ها به عنوان دیده‌بان‌های نهادها استفاده می‌گردد ولی این در صورتی است که خود رسانه‌ها درگیر آلودگی در ورزش و یا هر باشگاه و یا سازمانی نگردد. رسانه‌ها باید در ورزش قهرمانی نقش نظارت را بر عهده بگیرند، بالا بردن نظارت عمومی به وسیله رسانه‌ها بخشی از مقابله با فساد است که باید آنان و قالب یک جامعه مدنی اجازه داشته باشند که رفتار باشگاه و کارکنان و همه ذینفعان ورزش قهرمانی را تحت کنترل داشته باشند و این موضوع قدرت کنترل مدنی را بالا می‌برد. خود رسانه‌های ضدفساد و ورزشی نیز نباید به

تمرکز قدرت رو آورند. با توجه به وابستگی بعضی رسانه‌ها به منابع سیاسی و همچنین تعصبات قومی و تیمی برخی رسانه‌ها خود از عوامل فسادزا می‌باشد. سیاسیون و دولت‌ها از رسانه‌های ورزشی خصوصاً بخش قهرمانی برای انحراف افکار عمومی به مسایلی غیر از مسائل مهم در جامعه استفاده می‌کنند به دلیل جذابیت و هوادارن زیادی که این بخش رسانه رو به خود اختصاص داده است. موارد زیادی وجود دارد که برخی از مریبان و بازیکنان به منظور کسب شهرت و فضا سازی، برای بالا بردن قیمت قراردادهای خود و تحمیل وضعیت خود به باشگاه، وارد معامله با خبرنگاران می‌شوند تا با تهیه گزارش و فضا سازی تبلیغاتی، زمینه را برای رشد کاذب آنها فراهم آورند.

در ورزش قهرمانی دنیا و ایران، عده‌ای با درآمدهای نجومی به خرید و فروش و قاچاق داروهای دوپینگ مبادرت می‌کنند. شاید بتوان اینگونه برداشت کرد که در ابتدای شروع دوران حرفه‌ای گری و بازی در لیگ به دلیل رقابت‌های زیاد برای جذب شدن به سطح بالاتر ورزش از جمله سطح قهرمانی و حرفه باشد. ماسترس (۲۰۱۵) نیز به بررسی دقیق‌تر فساد در سه نوع خاص ورزش دوپینگ، تبانی پرداخته است و دوپینگ و تبانی را از مهم‌ترین فسادهای امروز ورزش قهرمانی و حرفه‌ای بیان می‌کند. میریوسفی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود در مورد فساد به مورد خاص دوپینگ پرداخته است و آن را یکی از فسادهای رایج در ورزش‌ها بیان کرده است. همچنین ماینینگ (۲۰۰۵) نیز در تحقیقاتی که مؤسسه RGA و EGBA و ESSA در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ در مورد فساد در ورزش در برخی قاره‌ها به انجام رساندند که ۷۰ درصد از مواردی که در اروپا گزارش شده بود که ۸ مورد تبانی بدون ارتباط با شرط بندی، ۱۳ مورد مرتبط با شرط بندی و ۲۸

مورد دوپینگ گزارش شد. کارشناسان معتقدند تبانی در بسیاری از بازی‌ها به خصوص بازی‌های پایانی لیگ در بین تیم‌های در کورس قهرمانی و یا تیم‌های در حال سقوط در لیگ یک در مرحله صعود تیم‌ها به لیگ‌های بالاتر صورت می‌پذیرد. تبانی، در بین برخی از مسئولان میانی، مدیران و کارکنان وقت فدراسیون با بازیکنان و مدیران تیم‌ها، بین داوران و مدیران تیم‌ها و بازیکنان اتفاق می‌افتد. حتی تبانی در سطوح بین‌المللی نیز بر سر میزبانی مسابقات اتفاق می‌افتد، پس با توجه به سرخوردگی عمومی پدیدار شدن این فساد در فدراسیون‌های کشورها و باشگاه‌ها از جمله ایران اتفاق دور از ذهنی نیست. با توجه به اینکه امروزه توجه بیشتر برای به دست آوردن سود بیشتر از ورزش تجاری، شبکه‌های شرط‌بندی ورزشی آنلاین که به عنوان ابزارهای جدید برای تبانی است، اشاره شده است. نظر به ارزش‌ها و اصول دینی و اخلاقی ما شرط‌بندی به عنوان یک امر خلاف شرع و دین شناخته می‌شود در حالی که بیشتر فسادها در کشورهایی غیر از ایران از طریق کمپانی‌های شرط‌بندی صورت می‌گیرد و به تازگی نیز در ایران این رسم با عنوان‌های پیش‌بینی‌هایی که ساده انگاشته می‌شود صورت می‌گیرد.

منابع

- Alidoust E, Sajadi SN, Mahmoudi A, Saatchiyan V. (2014), Investigating the priorities and strategies for the development of the country's judo championship sport, *Journal of Sports Management*. 6(2):231-246. [Persian].
- Baldson E, Fong L, Thayer M. (2007), Corruption in College Basketball? Evidence of Tanking in Postseason Conference Tournaments. *Journal of Sports Economics*. 8(1):19-38.
- Eydipour K, Yousefi B, Zardashtiyani SH, Eydi H. (2020), Investigating the effect of poisonous leadership style on organizational pessimism and job alienation of employees of the Ministry of Sports and Youth with the mediating role of Machiavellianism. *Journal of Sport Management Studies*. 12(59):135-152. [Persian].
- Falahi AA, Hemat A. (2019), Ethical Implications of the Drugs and Energizers in Professional Sports. *Journal of Ethics in Science and Technology*. 14(3):7-14. [Persian].
- Hosseini SA, Karimi SN, Azizi D. (2018), Relationship between the strategies of the Ministry of Sports and Youth and choosing the appropriate leadership style in championship sports. *Journal of Strategic Studies in Sports and Youth*. 17(41):11-23. [Persian].
- Kwak BR, Back M, Bochaton-Piallat ML, Caligiuri G, Daemen MJ, Davies PF, et al. (2014), Biomechanical factors in atherosclerosis: mechanisms and clinical implications. *European Heart Journal*. 2014; 35(43):3013-3020.
- Mohammad Hossein Mirza Rahkoushki M H, Zarei A, Khodayari A. (2020), Designing Health System Development Action Plan. *Physical Education and Sport Approach*. 3. 2020; 8 (28) :23-39.
- Ghorbani MH, Mohammadi E, Zareiyan H. (2019), Develop a model for managing corruption in Iranian sports. *New Journal in Sports Management*. 7(26):121-138. [Persian].
- Shafiee SH, Afrozeh H. (2018), Identify and explain the effective components in the occurrence of corruption in Iranian football. *Journal of Sport Management Studies*. 47:39-66. [Persian].
- Gorse, S., & Chadwick, S. (2010), *Conceptualising corruption in*

- sport: Implications for sponsorship programmes*. European Business Review, July/August.
<http://www.europeanbusinessreview.com/?p=1973>
- Mason DS, Thibault B, Misener L. (2006), An Agency Theory Perspective on Corruption in Sport: The Case of the International Olympic Committee. *Journal of Sport Management*. 20: 52-73.
  - Masters A. (2015), Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society*. 34(2):111-123.
  - Miryousefi SJ, Ramazaninezhad R, Rahmati MM. (2016), Investigating the role of social culture development in the cultural development of championship sports. *Journal of Human Resource Management in Sports*. 4(1):131-146. [Persian].
  - Mortza MH, Zareie A, Khadayari A. (2020), Develop an action plan for the development of the health system with the approach of physical education and sports. *Journal of New Approaches in Sports Management*. 8(28):23-39. [Persian].
  - Naderiyan M, Najafiyani V.(2013), *Influence of culture and customs on cheating and sports anomalies*. National Conference on Ethics in Sports, Islamic Azad University, South Tehran Branch.
  - Najafi M, Ghodarzi M, Farahani A, Esmaili H. (2012), Factors Affecting Corruption in Sports Organizations (A Case Study of Corruption in the Football Federation of the Islamic Republic of Iran), *Journal of Harakat Sports Management*. 14:109-122.
  - Nodehi MA, Dousti M, Razavi SMH. (2019), Identifying and prioritizing the indicators of judo talent identification in Iran. *Journal of Sport Management Studies*. 11(83):12-99-12.
  - La Porta R, Lopez-De-Silanes F, Shleifer. (1999), The Quality of Government. *J. Law Econ Organ*. 15(1):222-279.
  - Lavie CJ, Arena R, Swift DL, Johannsen NM, Sui X, Lee DC, et al. (2015), Exercise and the cardiovascular system: clinical science and cardiovascular outcomes. *Journal of Circulation Research*. 117(2):207-219.
  - Ibrahim M, Kumi E, Yeboah T. (2019), Greasing or sanding the wheels? Effect of corruption on economic growth in sub-Saharan Africa. *African Journal of Economic and Sustainable*

- Development*. 4(2):157-173.
- Rasekh N, Sajadi SN, Hamidi M, Khabiri M. (2015), Designing and compiling a strategic plan for Iranian women's championship sports. *Journal of Sports Management*. 7(3):309-334. [Persian].
  - Shabani A, Moradi S. (2018), Study of parameters affecting the general environment of championship sports. *Journal of New Approaches in Sports Management*. 6(23):63-72. [Persian].
  - Shafiee SH, Afrozeh H. (2018), Identify and explain the effective components in the occurrence of corruption in Iranian football. *Journal of Sport Management Studies*. 47:39-66. [Persian].